

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ

ਈ-ਮੈਗਜ਼ੀਨ | e-Magazine

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ

ਮਾਰਚ ੨੦੨੬

ੜ

ਝੱਝਾ ਝਗੜੇ-ਝੇੜੇ ਕਰਕੇ,
ਮਾਇਆ ਤਾਈਂ ਜੋੜੇ ਹੂ।
ਚਾਂਦੀ ਗੰਜ ਕਾਰੂੰ ਨੇ ਭਰ ਲਏ,
ਹਿਰਸ ਰਹੀ ਇਹ ਥੋੜੇ ਹੂ।
ਕਰੇਂ ਸਵਾਰੀ ਹਾਥੀ ਉੱਤੇ ਰਖੀਆਂ ਮਝਾਂ, ਘੋੜੇ ਹੂ।
ਜੱਪ ਲੈ ਨਾਂ ਸੰਤੋਖ ਹਰੀ ਦਾ,
ਜਿਹੜਾ ਆਖਿਰ ਬਹੁੜੇ ਹੂ।

ਪੁਸਤਕ - ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ : ਕਵੀ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ
ਐਮ.ਏ. (ਸੰਗੀਤ, ਪੰਜਾਬੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਐਨ), ਪੀਐਚ.ਡੀ

ਸਹਿਯੋਗੀ
ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਸ. ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ

AMRIT KIRTAN TRUST

SCAN & PAY

UPI ID: drjagirsingh@sbi

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਡਰਾਫਟ, ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ
ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਤਾ:

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਟ੍ਰਸਟ (ਰਜਿ.)

422, ਸੈਕਟਰ 15-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 160 015

ਫੋਨ : 0172-2772660. 98556 40630

e-mail: drjagirsingh@gmail.com

Website : <http://www.amritkirtan.com>

* ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ
ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਟ੍ਰਸਟ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

* 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ' ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ
ਪੱਤਰ ਨੰ: ੪/੮/੯੦ ਮਿਤੀ ੨੦/੨/੯੧ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਟ੍ਰਸਟ' ਨੇ

ਮੈਜੇਸਟਿਕ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ

ਬੇ-ਸ਼ਾਪ ਨੰ: 7, ਫੇਜ਼ 7, ਮੁਹਾਲੀ

ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ 422, ਸੈਕਟਰ 15-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਕਰਉ ਬੇਨਤੀਆ 2
ਕੀਰਤਨਕਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ 4
ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ

Bhai Bawa Singh (Gurdaspur) 15
Dr. Amardev Singh

ਪ੍ਰਸਤਕ ਪੜਚੋਲ - ਕਰਉ ਬੇਨਤੀਆ 17
ਜਗਤਾਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਰਾਗ ਬਸੰਤ 19
ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਐਬਟਾਬਾਦ)

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ 600/-ਰੁਪਏ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਚੰਦਾ ਆਪ ਜੀ ਆਨਲਾਈਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।
AMRIT KIRTAN TRUST
Saving Bank A/c No. **65079603302**, IFSC: **SBIN0018141**
in the State Bank of India, Phase 3B2, Mohali Punjab
Branch. After such a Deposit, please inform us your
Aadhar No., Pan No., Name & Address and also the
deposit details to enable us to send you the receipt.

DONATIONS TO AMRIT KIRTAN TRUST
Cheques/Drafts should be sent in the name of
AMRIT KIRTAN TRUST payable at Mohali.
Donations can also be sent by money order at the
address **AMRIT KIRTAN TRUST (Regd.) 422,**
Sector 15-A, Chandigarh-160015. The Donations
can be made by Electronic Transfer.

Bank details :
AMRIT KIRTAN TRUST
Saving Bank A/c No. **65079603302**, IFSC:
SBIN0018141 in the State Bank of India, Phase 3B2,
Mohali Punjab Branch. After such a Deposit, please
inform us your Aadhar No., Pan No. Name &
Address as also the deposit details to enable us to
send you the receipt.

ਕੀਰਤਨਕਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਸੈਕਟਰ 22 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਕੇਤਲੀ ਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਥੇ ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਚਾਹ ਕਰਕੇ ਵਧੇਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਬਣਦੀ ਸਾਬੂ ਦਾਨੇ ਦੀ ਖਿਚੜੀ ਖਾਣ ਲਈ ਗਏ ਸਾਂ। ਅਜਕਲ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਖਾਣ ਦੀ ਹਿਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉੱਜ ਵੀ ਇਥੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਸੀ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਆ ਕੇ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਪਰ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਲੰਬੇ ਹੱਸਮੁੱਖ ਸੁਹਣੇ ਸੁਨੱਖੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯੂ ਟਿਊਬ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੋਟੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਬੋਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਹੈ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਯੂ ਟਿਊਬ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਐਸ ਮਹਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਟਿਊਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਟੂਡੀਓ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਲਈ ਸੁਣਨ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਐਸ ਮਹਿੰਦਰ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ 1983 ਵਿੱਚ ਨਿਉ ਜਰਸੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਰਿਜਵਾਟਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਹਰਜਾਪ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ ਨੇ ਲੇਖ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਐਸ ਮਹਿੰਦਰ ਦੀ ਟਿਊਨ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ‘ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਤੂ ਮੈਂ ਮਾਣ ਨਿਮਾਣੀ’ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਟਿਊਨ ਐਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਕੀਰਤਨੀਏ ਭਾਈ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਤੋਂ ਲਈ ਸੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਟਿਊਨ ਨੂੰ ਰੀਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਤਨ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਐਸ ਮਹਿੰਦਰ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਸੈਕਟਰ 36 ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੂਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਨੇਹ ਸੀ। ਐਸ ਮਹਿੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਬੜੇ ਹੀ ਕਮਾਲ ਦੇ ਹਨ। ‘ਮਿਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ‘ਮਾਧੋ ਹਮ ਐਸੇ ਤੂ ਐਸਾ’ ਰੇ ਮਨ ਐਸ ‘ਕਰ ਸੰਨਿਆਸਾ’, ‘ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹ ਬੁਝਾਈ’ ਆਦਿ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁਣਕੇ ਅਨੰਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜੋ ਐਲ ਪੀ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸੰਯੋਜਨ ਵੀ ਐਸ ਮਹਿੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਪਸੰਦ ਹਨ। ਭਾਈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ‘ਨਰ ਅਚੇਤ ਪਾਪ ਤੇ ਡਰ ਰੇ’ ਰਾਗ ਜੈਜੈਵੰਤੀ ਵਿੱਚ ਮੰਨਾ ਡੇ ਨੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ‘ਬੀਤਿ ਜੈ ਹੈ ਬੀਤਿ ਜੈ ਹੈ। ਇੰਜ ਐਸ ਮਹਿੰਦਰ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੌ ਜੁਆਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੀਬੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸੰਗੀਤ ਭਰਪੂਰ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਪਣਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁਤਰੀ ਆਪਣੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਡੇਰੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨੋਂ ਕੇਤਲੀ ਵਾਲੋਂ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਊਂਡ ਸਿਸਟਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਈਕਰੋਫੋਨ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਸਨ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਮਝ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਅਤੇ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਇਹਨਾਂ ਬਹਾਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਗਏ ਹਾਂ।

ਯੂ ਟਿਊਬ ਉੱਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਸੁਭਾਗੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

-----ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਖਿਮਾ-----ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ

(ਡਾਕਟਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁੰਬਈ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ‘ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ’ ਨਾਮਕ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਲੇਖ ਦੇ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਅੰਸ਼ ਅਸੀਂ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ’ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਲਿੰਕ ਹੈ: <https://www.sikhmarg.com/2019/0825-kirtan-prebhasha.html>

ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ

Definition of Kirtan according to Guru Granth Sahib

ਡਾ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ॥

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗੀਤ, ਕਵਾਲੀਆਂ, ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਢਾਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਸਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਾਜ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਤਾਰ, ਚਮੜਾ, ਧਾਤ, ਘੜਾ, ਫੂਕ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹਨ। ਅੱਜਕਲ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਅੱਜਕਲ ਨਚਣਾ ਟੱਪਣਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਮ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰਤੇ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ, ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਝੀ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਕਾਮ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੰਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰੇ ਜਾਂ ਨਚਣਾ ਟੱਪਣਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਰਤਨ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਵਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਸਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ॥ ॥ ੩੫ ॥ (੧-੩੫-੨)

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਦੀ ਦੇਣ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਬਲੇ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟ ਕੇ ਸਾਜ਼ਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣ। ਅੱਜਕਲ ਇਹੀ ਕੁੱਝ ਹੋ

ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਕੀਮਤ ਹੈ, ਸਬਦ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹੀ ਸਬਦ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਬਦ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਆਮ ਰਾਗੀ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਬੀਬੀ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜਕਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਰਾਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਤਵਜੋਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਈਕ (Microphone) ਇਸ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਬਦ ਦੂਰ ਤਕ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਜਾਵੇ। ਅੱਜਕਲ ਜਿਆਦਾਤਰ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਸਾਥੀ ਘਟ ਜਾਂ ਹੌਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਤੀਸਰਾ ਤਬਲੇ ਵਾਲਾ ਅਕਸਰ ਗੂੰਗਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਬਲੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਪੋਲ ਨਾ ਖੁਲ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਾਈਕ ਤਬਲੇ ਵਾਲੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਦੋ ਮਾਈਕ ਦੋਵੇਂ ਤਬਲਿਆਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਬਦ ਕੁੱਝ ਕੁ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਅੱਜਕਲ ਤਬਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਤਨੀ ਜਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਸਮਝਣ ਦੀ ਗਲ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਪਾਣੀਆਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੇ ਕਰ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਹੀ ਇੱਕ ਪਰਧਾਨ ਕਰਮ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਨੁ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੂੜ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਵੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜੇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਵੀ ਸਿਰਫ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਨਾਮੁ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਨਾਮੁ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ ॥ ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਇਦਾ ॥ ੬ ॥ (੧੦੭੫-੧੦੭੬)

ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਫੀਕੇ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਸਾਦ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਗਾਈਐ ਅਹਿਨਿਸਿ ਪੂਰਨ ਨਾਦ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਿਮਰਤ ਸਾਂਤਿ ਮਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਮਿਟਿ ਜਾਹਿ ਸਗਲ ਬਿਖਾਦ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਲਾਭੁ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਪਾਈਐ ਘਰਿ ਲੈ ਆਵਹੁ ਲਾਦਿ ॥ ੧ ॥ ਸਭ ਤੇ ਊਚ ਊਚ ਤੇ ਊਚੇ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਮਰਜਾਦ ॥ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਨਾਨਕ ਮਹਿਮਾ ਪੇਖਿ ਰਹੇ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ੨ ॥ ੫੫ ॥ ੭੮ ॥ (੧੨੧੯)

ਜੇ ਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੀਰਤਨੁ ਸਬੰਧੀ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ:

- ਆਮ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰਤੇ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ, ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਝੀ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਕਾਮ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਰਤਨ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੰਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰੇ ਜਾਂ ਨਚਣਾ ਟੱਪਣਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨੋ! ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਿਆ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਦਾ ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹੀ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।
- ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਨ, ਜੀਭ, ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਬਾਣੀ ਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸੁਣਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਅਮਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸੇਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲਈ ਹੈ।
- ਖਾਣੇ ਦਾ ਲਾਭ ਤਾਂ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਉਸ ਦੇ ਬਣੇ ਜੂਸਾ ਦਾ ਅਸਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਅੰਗ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ, ਫੋਕਟ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਫੋਕਟ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੇਧ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
- ਅਜੇਹਾ ਉੱਦਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨ ਲੱਗ ਸਕੇ, ਤੇ ਇਹ ਮਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ ਤੇ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਬਣ ਸਕੇ।
- ਮਨ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਰੀਕਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ, ‘ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ ॥ ਮੂਤੁ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥ ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥ ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥ ’
- ਅਸਲ ਬੈਸਨੋ ਉਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕੀਰਤ ਦੁਆਰਾ, ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰ ਲਏ ਹਨ, ‘ਸੋ ਬੈਸਨੋ ਹੈ ਅਪਰ ਅਪਾਰੁ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਤਜੇ ਬਿਕਾਰੁ ॥ ’
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਨੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਰਣੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੀਏ, ਪਛਾਨ ਸਕੀਏ ਤੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਸਕੀਏ।
- ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਜਦੇ ਰਹੋ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ।
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਸਿਖਣੇ ਤੇ ਅਪਨਾਉਣੇ ਹਨ।
- ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਚਰਜ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।
- ਗਹਿਣੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਨਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਮਿਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਾਂ ਰਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੋਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਅੰਦਰ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

- ਨੱਚਣ ਟੱਪਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਅੱਪੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸਿੱਧ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੱਚਣਾ ਕੁੱਦਣਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਡਰ ਹੈ।
- ਜੇ ਕਰ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਝੂਮਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਮਨ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹੜੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਬਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬਦ ਨੂੰ ਕਿਸ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਸਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ, ਸਬਦ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਲੱਗਾ ਰਹੇ ਤੇ ਸਬਦ ਦੀ ਠੀਕ ਵੀਚਾਰ ਲਈ ਸੇਧ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ।
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਭਾਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਗੁਣ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮਝਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੋਨੇ ਵਰਗਾ ਸੁੱਧ ਹੋ ਸਕੇ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹੀ ਮਾਰਗ ਸਮਝ ਸਕਈਏ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਸਕਈਏ।
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਾਰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨੂੰ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਵੇਖ ਕੇ, ਤੇ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਰੇ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਣ ਲਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਾਧਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਸਿਰਫ ਕੀਰਤਨ ਹੀ ਉਚਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਵਾਸਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜਮਾਂ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹੈ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਪੱਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।
- ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਨਾਮੁ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਨਣਾ ਹੈ।
- ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਮਨ ਦੇ ਭਰਮ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੋਹ ਤੇ ਚਿੰਤਾ, ਹਉਮੈ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਜੰਜਾਲ, ਆਦਿਕ, ਕੋਈ ਵੀ ਪੱਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਹੁਕਮੁ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੀਰਤਨੁ ਵੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ, ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਉਹੀ ਭਗਤ ਅਡੋਲ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਸੋਹਣਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਹੈ।
- ਇਹ ਸਬਦ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਸੁਣਨੀ, ਜੀਭ ਨਾਲ ਮਾਲਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮੁ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਨਿੱਤ ਦੀ ਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, (ਸੋਹਿਲਾ ਕੀਰਤਿ ਲ ਬੀਚਾਰੇ ਕੀਰਤਨ), ਕੀਰਤਨ ਉਥੇ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ “ਕਰਤੇ ਕਾ ਹੋਇ ਬੀਚਾਰ” ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਕਰਤੇ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਵੀ ਹੈ।
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮੁ ਮਿੱਠਾ ਹੈ, ਸਭ ਰਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਰਸ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮੁ ਰਸ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੁਆਰਾ, ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਦੀਨਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਉਤੇ ਦਇਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਹ ਮਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਬਦ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਹਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠਿਆਂ ਕੋੜਾ ਸੁਭਾਉ ਮਿੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮੁ ਦਾ ਰਸ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਸਭ ਰਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮਿੱਠਾ ਹੈ।
- ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਣਾ ਹੈ, ਕਿ ਤੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹੁ, ਜੇਹੜੀ ਤੇਰੀ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੰਮ ਆਵੇ, ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵੇ।
- ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਜਾਗਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵੇਲੇ

-
- ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਸ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਪੀਂਦਾ ਹੈ।
 - ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
 - ਕੀਰਤਨ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕੀਰਤਨ ਸਿਰਫ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 - ਜੇਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਦਦਗਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖਦਾਈ ਤੇ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮੁ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਉੱਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮੁ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 - ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨੁ ਵੀਚਾਰ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ, ਉਹ ਥਾਂ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਦਾ, ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਤੇ ਸੋਮਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀਚਾਰ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਲਈ ਹੁਲਾਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰੋ ਸਦਾ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
 - ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੀਜ ਮੰਤਰ ਹੈ।
 - ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇੱਕ ਰਸ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਰੋ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਸੰਤਾਂ (ਸਬਦ ਗੁਰੂ) ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।
 - ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹੀ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਨਿਰੋਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਓ। ਕੇਸੇ ਗੋਪਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਘੱਲਿਓ, ਭਾਵ ਸਤਿਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੱਦ ਘੱਲਿਓ ਜੋ ਆ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਰੂਪੀ ਪੁਰਾਣ ਪੜ੍ਹਨ, ਭਾਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਤੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ।
 - ਇਕੱਲੇ ਸਾਜ਼ ਦੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਝੂਮਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਸੌ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਜਾਗਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮੁ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਖ਼ੈਰ ਮੰਗਣਾ, ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਮੰਗ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਹੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖ਼ਲਾਸੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਜੇਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨੁ, ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- ♦ ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਜਿਸ ਸਤਿਸੰਗ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਘਰ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਰੱਖ, ਉਸ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਈ ਰੱਖ, ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਤੇਰੀ ਭਲਾਈ ਹੈ।
- ♦ ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹੁ, ਜੇਹੜੀ ਤੇਰੀ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੰਮ ਆਵੇ, ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵੇ।
- ♦ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਰਹੇ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮੁ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਲੀਨ ਰਹੇ।
- ♦ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਵਾਲਾ ਸੁਖ ਤੇ ਫਕੀਰੀ ਵਾਲਾ ਸੁਖ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ♦ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਭ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭਰਮ ਤੇ ਵਹਿਮ ਨਾਸ ਹੋ ਸਕਣ।
- ♦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭਗਤ ਬਣਨ ਲਈ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮੁ ਜਪਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਮਨ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ।
- ♦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮੁ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹਰ ਰੋਜ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇੱਕ ਖਿਨ ਪਲ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।
- ♦ ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ! ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂਘ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ, ਜੀਭ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਦਾ ਰਹਾਂ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਦਿਨ ਰਾਤ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਸੁਣਦਾ ਰਹਾਂ, ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਰਹੇ।
- ♦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੀ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਸ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੀ ਗਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਲੇਖ ਦਾ ਆਰੰਭ ਲੇਖ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਲੇਖ ਦਾ ਸਾਰ, ਨਿਚੋੜ ਜਾਂ ਮੰਤਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੀਰਤਨ ਸਬੰਧੀ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਸੰਖੇਪ ਸਾਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹਨ:

- (੧) ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ:
- (੨) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ:
- (੩) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਹੈ:
- (੪) ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ:
- (੫) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮੁ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਨਣਾ ਹੈ:
- (੬) ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ:
- (੭) ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ:
- (੮) ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੰਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ:
- (੯) ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ:
- (੧੦) ਕੀਰਤਨ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ, ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(੧) ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ:

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਂਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਣਾ ਹੈ, ਕਿ ਤੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹੁ, ਜੇਹੜੀ ਤੇਰੀ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੰਮ ਆਵੇ, ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵੇ। ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(੨) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ:

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, (ਕੀਰਤਿ ਲ ਬੀਚਾਰੇ ਕੀਰਤਨ), ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਕਰਤੇ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮਝਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੋਨੇ ਵਰਗਾ ਸੁੱਧ ਹੋ ਸਕੇ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹੀ ਮਾਰਗ ਸਮਝ ਸਕਈਏ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਸਕਈਏ। ਜੇਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਦਦਗਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖਦਾਈ ਤੇ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(੩) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਹੈ:

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਬਾਣੀ ਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸੁਣਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਅਮਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੀਏ, ਪਛਾਨ ਸਕੀਏ ਤੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਸਕੀਏ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(੪) ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ:

ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਝੀ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਉਂਣਾ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਕਾਮ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਂਣ ਲਈ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਉਂਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨ ਲੱਗ ਸਕੇ, ਤੇ ਇਹ ਮਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਕੇ ਕਾਮ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ ਤੇ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਬਣ ਸਕੇ।

(੫) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਨਣਾ ਹੈ:

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿੱਠਾ ਹੈ, ਸਭ ਰਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਰਸ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ

ਰਸ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੁਆਰਾ, ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਪੀਣਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮੁ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਨਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭਗਤ ਬਣਨ ਲਈ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮੁ ਜਪਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਮਨ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਸ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਪੀਂਦਾ ਹੈ।

(੬) ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਨਾ ਹੈ:

ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੁ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਰਹੇ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮੁ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਲੀਨ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮੁ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਜਦੇ ਰਹੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਭ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭਰਮ ਤੇ ਵਹਿਮ ਨਾਸ ਹੋ ਸਕਣ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭਗਤ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਾਰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਵੇਖ ਕੇ, ਤੇ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ, ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮੁ ਦਾ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇੱਕ ਖਿਨ ਪਲ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

(੭) ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ:

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਸਿਖਣੇ ਤੇ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮੁ ਤੇ ਰਜਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮਝਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੋਨੇ ਵਰਗਾ ਸੁੱਧ ਹੋ ਸਕੇ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹੀ ਮਾਰਗ ਸਮਝ ਸਕਈਏ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਸਕਈਏ। ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੇ ਭਰਮ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੋਹ ਤੇ ਚਿੰਤਾ, ਹਉਮੈ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਜੰਜਾਲ, ਆਦਿਕ, ਕੋਈ ਵੀ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀਚਾਰ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੀਰਤਨੁ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਲਈ ਹੁਲਾਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰੋ ਸਦਾ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨੁ ਵੀਚਾਰ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ, ਉਹ ਥਾਂ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਤੇ ਸੋਮਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(੮) ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੰਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ:

ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੰਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰੇ ਜਾਂ ਨਚਣਾ ਟੱਪਣਾਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੱਚਣਾ ਕੁੱਦਣਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਮਿਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਾਂ ਰਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੋਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਅੰਦਰ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਝੀ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਉਂਣਾ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਕਾਮ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਾਬੂ ਪਾਉਂਣ ਲਈ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਸਾਜ਼ ਦੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਝੁਮਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਸੌ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਜਾਗਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕਰ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਝੁਮਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਮਨ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹੜੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਬਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬਦ ਨੂੰ ਕਿਸ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਸਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ, ਸਬਦ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਲੱਗਾ ਰਹੇ ਤੇ ਸਬਦ ਦੀ ਠੀਕ ਵੀਚਾਰ ਲਈ ਸੇਧ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ। ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਜਾਗਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(੯) ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ:

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨੋ! ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਿਆ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਦਾ ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹੀ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੰਨ, ਜੀਭ, ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਸੁਣਨੀ, ਜੀਭ ਨਾਲ ਮਾਲਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮੁ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਨਿੱਤ ਦੀ ਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਨ, ਜੀਭ, ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਬਦ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਹਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠਿਆਂ ਕੌੜਾ ਸੁਭਾਉ ਮਿੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਰੇ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਣ ਲਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਾਧਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਿਰਫ ਕੀਰਤਨ ਹੀ ਉੱਚਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਵਾਸਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜਮਾਂ ਵਾਲੀ ਫਾਹੀ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹੈ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਪੱਧ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਜੇਹਾ ਉੱਦਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨ ਲੱਗ ਸਕੇ, ਤੇ ਇਹ ਮਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ ਤੇ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਬਣ ਸਕੇ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ! ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ!

ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਾਪ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ, ਜੀਭ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਦਾ ਰਹਾਂ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਦਿਨ ਰਾਤ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਸੁਣਦਾ ਰਹਾਂ, ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਰਹੇ।

(੧੦) ਕੀਰਤਨੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ, ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਇਹ ਸਬਦ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੀਰਤਨੁ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀਰਤਨੁ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਭਾਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹੀ ਭਗਤ ਅਡੋਲ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਸੋਹਣਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇੱਕ ਰਸ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਹੋ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨੇ ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਸੰਤਾਂ (ਸਬਦ ਗੁਰੂ) ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖਾਣੇ ਦਾ ਲਾਭ ਤਾਂ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਉਸ ਦੇ ਬਣੇ ਜੂਸਾ ਦਾ ਅਸਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਅੰਗ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ, ਫੋਕਟ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਫੋਕਟ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਤਰ ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੇਧ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕੀਰਤਨ ਸਿਰਫ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨੁ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ:

ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਹੁਕਮੁ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਹੁਕਮੁ ਤੇ ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਨਾਮੁ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਨਣਾ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਨਾ, ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ, ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੰਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ, ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ

RH1/E-8, Sector-8, Vashi, Navi Mumbai - 400703
Email: sarbjitsingh@yahoo.com
Web: <http://www.geocities.ws/sarbjitsingh>

Bhai Bawa Singh (Gurdaspur)

Dr. Amardev Singh

Among the esteemed Kirtanis who have been honoured with the prestigious Shiromani Raagi Award by the Punjab Government, one distinguished name is that of Bhai Bawa Singh Ji of Gurdaspur. Bhai Bawa Singh Ji was born on 26th November 1947 in the village of Purana Shawla (also known as Purana Shalla), located in the Gurdaspur district of Punjab. He was born to Sardar Boorh Singh Ji and Mata Harnam Kaur Ji, in a family deeply rooted to Sikh tradition. From an early age, Bhai Sahib exhibited a keen interest in Gurbani Kirtan, a passion that was nurtured and encouraged by his family. In pursuit of excellence in music and Kirtan, he received formal training from Master Gurbachan Lal Pardesi, and later advanced his knowledge of classical music under the guidance of Master Jagdish Raj Kohli. After receiving blessings and rigorous training from his Ustads, Bhai Bawa Singh Ji went on to form his own 'jatha' and began performing Kirtan.

He has performed Kirtan at numerous major cities across India, where he inspired countless members of the Sikh Sangat through his melodious renditions of Gurbani. His dedication also led him to the United States, where he was warmly received by the American Sangat and continued to spread the message of Guru Sahib through Kirtan. Bhai Bawa Singh Ji served with great commitment as the Head Granthi and Hazoori Raagi at Gurdwara Sri Guru Singh Sabha, Gurdaspur. During this period, he also had the honour of performing Kirtan on All India Radio, further extending the reach of Gurbani to a wider audience.

In recognition of his lifelong dedication to Gurbani Kirtan, he was awarded the Shiromani Raagi Award by the Bhasha Vibhag, Punjab. In addition, he has been honoured in several cities, including Amritsar, Dhanbad (Bihar), Batala, Rampur Khera, Mumbai, and Ramdaspur (Hoshiarpur). Beyond his musical and spiritual contributions, Bhai Bawa Singh Ji was deeply engaged in community service and also served as the village head, demonstrating leadership and commitment to the welfare of his people.

Bhai Bawa Singh Ji got married to Bibi Kuldeep Kaur Ji, and together they have been blessed with two sons, Jagjit Singh and Jaspal Singh, and one daughter. After a life devoted to the service of Gurbani and the community, Bhai Bawa Singh Ji passed away on 25th March 2018. His legacy continues to live on through his Kirtan, his service, and the lives he touched with his humility and devotion.

E-mail: kirtansewamalaysia@gmail.com

ਰੀਵਿਊ ਪੁਸਤਕ ਪੜਚੋਲ
ਕਿਤਾਬ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀਆ
ਲੇਖਕ ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ
ਪੰਨੇ 172
ਮੁੱਲ 250 ਰੁਪਏ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਭੁਜੰਗੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

‘ਕਰਉ ਬੇਨਤੀਆ’ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨ-ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਹੀਂ। ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅੰਗ-ਅੰਸ਼ ਦਾ ਦਿਖ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਕਈ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਰ ਇੱਕ ਲੇਖ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਅਪੱੜਦਿਆਂ-ਅੱਪੜਦਿਆਂ ਪਾਠਕ ਮਨ ਉੱਪਰ ਬੱਝਵਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

‘ਕਰਉ ਬੇਨਤੀਆ’ ਕਿਤਾਬ ਅੱਠਤਰ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੌ ਬਹੁੱਤਰ ਪੰਨਿਆਂ ਉੱਪਰ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਡਾਕਟਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੂਨ 1989 ਨੂੰ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ’ ਪੱਤਰਿਕਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੀਲੀਜ਼ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹ ਪੱਤਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਛਪਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਉਤਰਾਵਾਂ-ਚੜਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ’ ਦੇ ਹਰ ਅੰਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ‘ਕਰਉ ਬੇਨਤੀਆ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦਰਜ ਖਿਆਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਸਤੂ-ਵਿਸ਼ਾ ਹਰ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਲੇਖ ਉਸ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਦਾਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ, ਉਹ ਚੁਣ ਲਏ ਗਏ।

ਲੇਖ ਨਾ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਛੋਟੇ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਅਦਭੁਤ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਰਕ ਵੇਰਵੇ ਮਿਥਿਹਾਸ, ਲੋਕ-ਵੇਦ, ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਪਰ ਅਨੁਭਵ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਕਥਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇਰਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਆਪਣੀ

ਖਾਦ-ਖੁਰਾਕ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਤੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕਿਤਾਬ ਵਿਚਲੇ ਲੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਿੰਨੀਂ ਕੁ ਗੱਲ ਸੰਪਾਦਕ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੁੱਚਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਹਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਰੋਤ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦਾ ਅਚੇਤ-ਸੁਚੇਤ ਇਹ ਜਤਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਚਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਾ ਰਹੇ ਬਲਕਿ ਉਹ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਨਵੇਕਲੀ ਸੋਚ ਹੈ ਜੋ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ’ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਆਣ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸੰਕੋਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਏ ਲੇਖਕ ਅਚੇਤ-ਸੁਚੇਤ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਏਦਾਂ ਸੋਚਿਆਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਚੰਗਾ ਨਤੀਜਾ ਤਾਂਹੀਓ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਰਵੈਰ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ।

ਲੇਖਕ ਲਈ ਸਰਬੋਤਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਰਤ, ਨਾਮ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਜਾਂ ਕਿਵੇਂ ਸੁਧਾਰਦੀ ਹੈ ਵੱਖਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਸਦਾਚਾਰਕ, ਪ੍ਰੇਰਣਾਤਮਕ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਿਰਲੇਖ ਖੁਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਦੀਵੇ ਅਤੇ ਚਾਨਣ, ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ-ਪੰਨਵਾਦ, ਸੁਚਜ, ਆਓ ਅੱਗ ਬੁਝਾਈਏ, ਪ੍ਰੇਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਵੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿਠ ਕੀਤਾ, ਸ਼ੁਕਾਰਾਨਾ, ਬੋਲਚਾਲ, ਵਾਦਵਿਵਾਦ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਰਜ ਕਈ ਲੇਖ।

‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ’ ਪੱਤਰਿਕਾ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਡਾਕਟਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਕੀਰਤਨਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਦੇ ਉਪਰੰਤ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਲਾਂਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਖੁਦ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਆਪਣੀ ਅਸਰਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼ੁਧ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਸਦਕਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦਰਮਿਆਨ ਡਾਕਟਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੁਤਬਾ ਹੈ।

‘ਕਰਉ ਬੇਨਤੀਆਂ’ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਹਾਵਰੇ, ਸਰਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਪ੍ਰੇਰਕ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੁਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਲੇਖਕ ਖੁਦ ਨੂੰ ‘ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ’ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਲਕਿ ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਵਿਚਾਲੇ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਜਗਤਾਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

9899091186

ਰਾਗ ਬਸੰਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਰਾਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਰੁੱਤਾਂ ਨਾਲ ਹੈ - ਮਲਾਰ ਅਤੇ ਬਸੰਤ । ਮਲਾਰ ਸਾਵਨ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਅਰੰਭੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਨਹੀਂ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਕੁੱਝ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਭਾਵ ਹੋਲੇ-ਮੁਹੱਲੇ ਤੇ ਗਾਵਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕੁੱਝ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਅੱਧੀ ਵੈਸਾਖ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਇਹ ਬਸੰਤ ਪੂਰਵੀ ਬਸੰਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਂਜ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ ।

ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ: ਸਾਂ-ਪਾ

ਠਾਠ: ਪੂਰਬੀ

ਜਾਤੀ: ਖੇਤਵ-ਸੰਪੂਰਨ

ਸਮਾਂ: ਰਾਤ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ

ਆਰੋਹ: ਸ ਗ, ਮ' ਧ, ਰੋਂ ਸਾਂ

ਅਵਰੋਹ: ਰੋਂ ਨੀ ਧ, ਪ, ਮ' ਗ, ਮ' ਗ, ਰੋ ਸ

ਪਕੜ: ਸਾ ਗ, ਮ' ਧ, ਰੋਂ, ਸਾਂ, ਰੋਂਨੀ, ਧ, ਪ, ਮ' ਗ, ਮ' ਗ

ਬਸੰਤੁ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾਂ ਕੀ ॥ ਕਬੀਰ ਜੀ ਘਰੁ ੧

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸੁ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਉਲਿਆ ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥੧॥

ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਮਉਲਿਆ ਅਨਤ ਭਾਇ ॥

ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੁਤੀਆ ਮਉਲੇ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ॥

ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਮਉਲੀ ਸਿਉ ਕਤੇਬ ॥੨॥

ਸੰਕਰੁ ਮਉਲਿਓ ਜੇਗ ਧਿਆਨ ॥

ਕਬੀਰ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਸਮਾਨ ॥੩॥੧॥

ਰਾਗ ਬਸੰਤ (ਪੂਰਬੀ) – ਤਾਲ ਝੱਪਤਾਲ ਬਿਲੰਬਤ

ਅਸਥਾਈ									
×	ਕ	ਗ	ਚ	ਫ	ਬ	ਥ	ਦ	ਨ	ਪ
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	—	ਮੰਗ	ਮੰ	ਗ
ਰਾ	ਜਾ	ਰਾ	ਠ	ਮ	ਮਉ	ਠ	ਲਿਆ	ਠ	ਠ
ਮੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਗੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਮੰ	ਧ
ਅ	ਠ	ਨ	ਠ	ਤ	ਠਾ	ਠ	ਦਿ	ਠ	ਠ
ਸੰ	—	ਮ	—	—	ਮ	—	ਮੰ	ਮ	—
ਜਹ	ਠ	ਦੇ	ਠ	ਠ	ਖਉ	ਠ	ਠਹ	ਠ	ਠ
ਗ	—	ਗ	—	ਮੰ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਪ
ਰਹਿ	ਠ	ਆ	ਠ	ਸ	ਗੁੰ	ਠ	ਦਿ	ਠ	ਠ
ਅੰਤਰਾ									
ਮੰ	ਧ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਮਉ	ਠ	ਲੀ	ਠ	ਠ	ਧ	ਰ	ਠੀ	ਠ	ਠ
ਨ	—	ਸੰ	—	ਗੁੰ	ਸੰ	ਨਧ	ਨ	ਧ	ਪ
ਮਉ	ਠ	ਲਿਆ	ਠ	ਅ	ਕਾ	ਠਠ	ਸ	ਠ	ਠ
ਨ	ਗੁੰ	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਘ	ਟਿ	ਘ	ਠ	ਟਿ	ਮਉ	ਠ	ਲਿਆ	ਠ	ਆ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਗੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਮੰ	ਧ
ਰ	ਮ	ਪ	ਠ	ਰ	ਗਾ	ਠ	ਸੁ	ਠ	ਠ

ਇਹ ਸਬਦ ਰੀਤ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਐਬਟਾਬਾਦ) ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ – ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ

ਸੁਰਲਿਪੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ

ਬਸੰਤੁ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾਂ ਕੀ॥

Basant, The Word Of The Devotees

ਕਬੀਰ ਜੀ ਘਰੁ ੧

Kabeer Jee, First House

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

One Universal Creator God. By The Grace of The True Guru.

ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸੁ॥

ਹਰੇਕ ਘਟ ਵਿਚ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

The earth is in bloom, and the sky is in bloom.

ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਉਲਿਆ ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥੧॥

ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ (ਉਸੇ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ) ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।੧।

Each and every heart has blossomed forth, and the soul is illumined.

ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਮਉਲਿਆ ਅਨਤ ਭਾਇ ॥

(ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਮਾਲਕ) ਜੋਤ-ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਜਗਤ ਵਿਚ)

ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

My Sovereign Lord King blossoms forth in countless ways.

ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮੈਂ ਜਿੱਥਰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਉਧਰ ਹੀ ਉਹ ਭਰਪੂਰ (ਦਿੱਸਦਾ) ਹੈ।੧। ਰਹਾਉ।

Wherever I look, I see Him there pervading

ਦੁਤੀਆ ਮਉਲੇ ਚਾਰਿ ਬੇਦ॥

(ਨਿਰੀ ਧਰਤ ਅਕਾਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ) ਚਾਰੇ ਵੇਦ,

The four Vedas blossom forth in duality.

ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਮਉਲੀ ਸਿਉ ਕਤੇਬ॥੨॥

ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕ-ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤ ਨਾਲ ਪਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ।੨।

The Simritees blossom forth, along with the Koran and the Bible.

ਸੰਕਰੁ ਮਉਲਿਓ ਜੋਗ ਧਿਆਨ॥

ਜੋਗ-ਸਮਾਧੀ ਲਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ ਭੀ (ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ) ਖਿੜਿਆ।

Shiva blossoms forth in Yoga and meditation.

ਕਬੀਰ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਸਮਾਨ ॥੩॥੧॥

(ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ) ਕਬੀਰ ਦਾ ਮਾਲਕ (ਪ੍ਰਭੂ) ਸਭ ਥਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਖਿੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।੩।

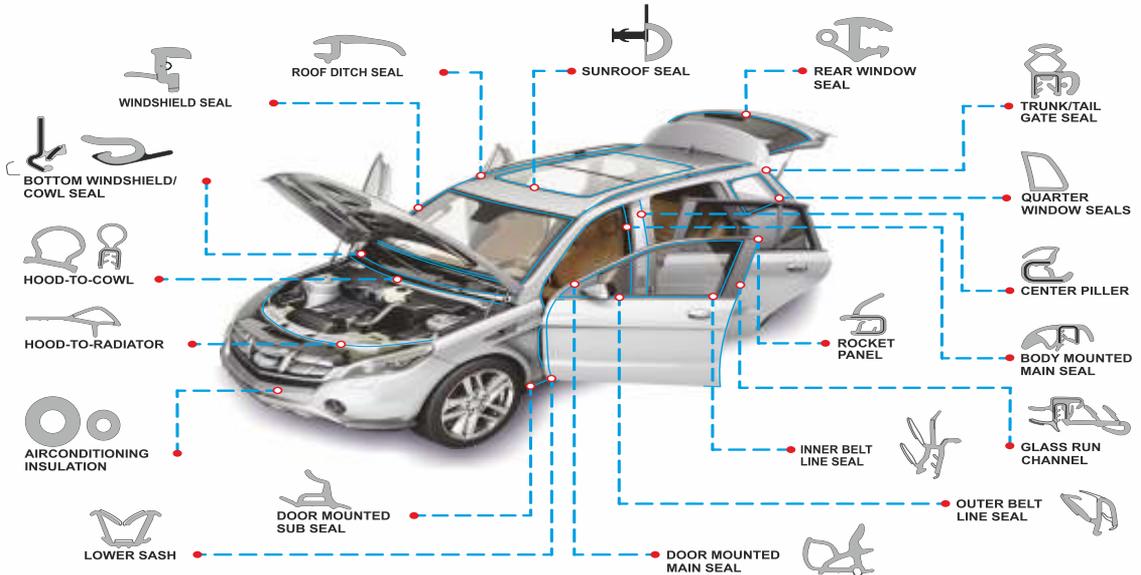
Kabeer's Lord and Master pervades in all alike.

THE ALP GROUP

EXPANDING CAPABILITIES

EPDM/PVC/TPE/TPR/ EXTRUDED PROFILES, MOULDED PARTS & WEATHER STRIPS

PIONEERING ENGINEERING SOLUTIONS IN RUBBER & PLASTIC

Corporate Office:
 Plot No.: 32, Sector-18, HUDA, Gurgaon-122015 Haryana. India
 Tel.: +91-124-4731500, 600 | web: www.alpgroup.in
 E-mail: alp@anbros.com